

TRANSILVANIA

FÖIA ASOCIAŢIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ŞI
CULTURA POPORULUI ROMÂNÜ.

Nrulü 4.

SIBIIÜ, 15 APRILIE 1893.

Anulü XXIV.

SESIUNEA ANUALĂ A ACADEMIEI ROMÂNE.

Privirile tuturor literaţilor români sântü îndreptäte în
dilele acestea spre Academia română din Bucuresci, a cărei
sesiune ordinară pe anulü curentü 1893 s'a deschisü la 23
Februariu (7 Martiu). Şi cu dreptü cuvëntü. Căci ilustra
Academia, cărea întrunesce o cunună atätü de frumoasă de
distingi bărbaţi ai sciinţei din tôte părţile locuite de Români, în
periodulü de 27 ani ai esistenţei sale a datü atäte dovedü de
înaltulü spiritü, ce o conduce, încätü pentru tötă lumea română ea
a devenitü sórele luminătorü şi încălditorü în calea culturéi.

Împlinimü dar una din cele mai plăcute datorinţe, decă
ne silimü a ţiné pre cetitorii foii nóstre în curentü barem
asupra celorü mai însemnate lucrări şi din sesiunea presentă
a supremei nóstre instituţiunii culturale, şi spre a puté
apreţui cele-ce aü se urmeze, vomü publica înainte de tôte
*Raportulü secretarului generalü, dlü D. Sturza, asupra
lucrărilor ei din 1892—1893.*

Acela este celü următorü:

Domnilorü colegi!

Îndeplinindu-mi datoria de a Vë presenta la deschiderea
sesiunei generale espunerea obicînită asupra activităţii Aca-
demiei în anulü încetatü, cu durere mă vedü silitü a începe
şi astădată cu amintiri nu mai puţin triste, decätü la cele
din urmă câte-va sesiuni trecute.

În anii din urmă Academia a suferit grele lovirii; amă pierdută din mijlocul nostru unul după altul un număr însemnat de bărbați, cari prin talentele, știința, patriotismul și meritele lor erau fala Academiei române; cari prin prezența lor între noi dedeau acestei instituțiuni respectul, prestigiul și autoritatea, ce trebuie să aibă, spre a-și îndeplini înalta sa misiune.

În anul, pe care acum îl încheiăm, Academia a pierdut pe trei din membrii ei cei mai distinși, cei mai iubiți: Episcopul Melchisedec, Grigorie Cobălcescu și George Sionu; iar dintre membrii corespondenți pe Dr. Felix Bamberg.

Cu cât durerea cauzată de aceste continue mari pierderi este mai puternică în noi, cu atât mai mult ea ne îndemna la o mai strânsă unire, la o mai încordată activitate, spre a micșora, pe cât se poate, urmările acestor crude lovirii ale morții nemiloase.

Cunoșteți cu toții meritele mari și variate ale regretaților noștri colegi, pe cari astăzi nu-i mai putem saluta în mijlocul nostru ca la sesiunea generală a anului trecut. Le voi aminti deci numai în câte-va cuvinte.

Episcopul Melchisedec s'a strămutat dintre cei vii la 16 Maiu 1892. El a fost unul dintre cei mai învățați prelați din întreaga istorie bisericească a neamului nostru. O jumătate de secol aproape, începând dela 1843, el a lucrat spre a răspândi lumina culturii și a științei în cleru și în națiune, atât ca profesor la Socola și la Huși, cât și ca părinte sufletească și ca scriitor. El a luat o însemnată parte activă la luptele pentru unire în anii 1857 și 1858; a fost episcop al Hușilor, al Dunărei de jos, la Ismail și apoi la Galați, iar dela 1879 el a păstorit eparchia Romanului.

Scrierile sale „Cronica Hușilor” (1869), „Lipovenismul” (1871), „Cronica Românului” (1874, 1875), precum și o mulțime de altele mai puțin voluminoase, i-au câștigat o pozițiune între cei mai de frunte ai noștri învățați și scriitori.

La 1870 Academia l'a chemat să ocupe în sinul ei locul, la care îi dau dreptul meritele învățătorei sale vaste și ale activității sale neobosite.

Prin testamentul său, ilustrul prelat a dat o nouă dovadă de iubirea și interesul, ce nutria pentru Academia română, lăsându-i întrégă biblioteca sa.

Grigorie Cobălcescu, încetat din viață la 21 Mai, 4 zile după Episcopul Melchisedec, a fost unul din cei mai de frunte naturaliști români. Singura preocupare a vieții sale a fost știința, anume științele naturale și în special geologia, pe care o iubea și o studia cu o pasiune cum rar se întâlnește. El a cutreerat mulți ani dealurile munților, văile și câmpiile țerei pentru cercetările sale geologice. Rodele acestor cercetări se arătau mai ales în cursurile sale la universitatea din Iași și în alte lecțiuni, pe care le făcea. Diferite studii și note geologice, publicate de el în revistele speciale din străinătate, i-au câștigat un nume stimat în știință.

Cobălcescu a publicat, în viață fiind, o singură lucrare de întindere mai însemnată, anume „Studiu geologic și paleontologic asupra unor teraturi terțiare din unele părți ale României“ (1883). Știința și Academia l-au pierdut tocmai când începuse a pregăti publicarea unor lucrări mari din bogatele materiale științifice adunate de dânsul cu atâta zel și iubire, timp de un lung șir de ani.

George Sion, dela 1868, când a fost ales membru al Academiei, și până la cele din urmă zile ale vieții, a luat parte cu cel mai statornic interes la viața acestei instituții. În anii 1876 până 1878 el a condus lucrările cancelariei ca secretar general.

Sion a făcut parte din generațiunea eroică și fericită, care a dus cu succes strălucită lupta pentru înălțarea națiunii atât în situațiunea politică, cât și în cultură. El a făcut parte din pleiada scriitorilor, în fruntea cărora strălucia Alecsandri, și care timp de o jumătate de secol s-au inspirat

de aspirațiunile națiunei, au cântat gloriile neamului nostru, și au luminat și întărit sufletele, au înălțat inimile prin scrierile lor.

La 1 Octobrie Sion și-a încheiat viața, din care cea mai însemnată parte a fost dată activității literare. Poesii patriotice, fabule, compuneri dramatice, traduceri în versuri de scriitorii clasici ai poeziei dramatice franceze, traducerea din limba greacă a scrierilor istorice despre Români, și alte multe scrieri mai mari și mai mici, originale sau traduceri, au fost rodul neadormitei sale activități literare.

Felix Bamberg și-a făcut de timpuriu un nume prin scrierea sa asupra revoluțiunii franceze din 1848, alcătuită după acte autentice și convorbiri cu bărbații, cari au luat parte la acest însemnat eveniment istoric. Acest renume și l'a mărit prin două scrieri, cari tractează despre transformarea orientului european făcută prin tratatul de Paris din 1856, care atinge direct totă istoria modernă a României. Într'un volum de șase sute pagini, care conține istoria orientului european de la tratatul de Paris până la tratatul de Berlin, regatul nostru ocupă un loc de onoare. A patra parte a acestui volum vorbește despre noi și conține istoria relațiilor principatelor române cu Porta otomană și cu Rusia, istoria mișcării din 1848 în România și a rezultatelor dobândite pentru ea prin tratatul de Paris, ceracteristica domniei lui Cuza-Vodă și relațiunea evenimentelor, cari s'au succedat până la izbucnirea războiului din 1876, acțiunea română-rusă dinaintea Plevnei și asedămintul făcut de tratatul de Berlin din 1878. De la Colson, Neugebauer și Ubcini nici un scriitor străin nu a tratat cu cunoștințe mai amănunțite și cu mai multă căldură afacerile românești decât Bamberg. Espunerea lui e superioară printr'un imens material documental, pe care se spriginesce, printr'o experiență dobândită într'o activitate politică de patruzeci de ani, și printr'un talent, care i-a asigurat o pozițiune din cele mai marcante printre istoricii timpurilor moderne.

Academia a fost reprezentată prin delegațiunii de membrii la tristele ceremonii ale înmormântărei celor trei regretați colegi decedați în țară.

O reprezentare de aceeași natură a făcutu Academia, prin însărcinarea dată d-lui N. Ionescu, la înmormântarea marelui cetățenă Dumitru Brătianu, care nu a fost membru al Academiei, dar a fost ministru al instrucțiunei publice la 1867 și în această calitate a presidiat ședința de inaugurare a Academiei și a patronat constituirea și începutul activității sale. În amintirea acestor fapte Academia s'a creșut datore, a ție cuvântul său de recunoștință către memoria patriotului ilustru.

Academia a participat în anul trecut la sêrbarea unu evenimentu pe atât de îmbucurătoriu, pe cât este de rar. Venerabilul nostru colegu, G. Barițiu, privit de întregu neamul românesc cu cea mai înaltă venerațiune pentru munca sa neobosită de șase decenii în luminarea și înălțarea națiunei, a împlinit la 12 Maiu trecut, 80 de ani ai vieții sale. Academia, care a fost fericită a numera dela a ei înființare pe d-lu Barițiu între membrii săi, a luat parte la sêrbarea, care s'a făcut cu această ocasiune la Sibiu. Colegii noștri d-nii V. A. Urechia, Gr. Ștefănescu, Gr. G. Tocilescu, P. Poni și I. Vulcan au reprezentat Academia, înmânând Nestorului scriitorilor români o adresă de felicitare a Academiei.

Ascultându relațiunea d-lor colegi V. A. Urechia și Gr. Tocilescu despre sêrbarea dela Sibiu, precum și scrisoarea de mulțemire a d-lui G. Barițiu, Academia — în ședința dela 29 Maiu — a decis, a publica într'un volumu o culegere din scrierile cele mai caracteristice eșite din condeiul domnului Barițiu în decursul lungei sale activități literare și politice, începând dela 1838. Cu alegerea și coordonarea scrierilor, cari vor forma această publicațiune, s'a însărcinat o comisiune compusă din d-nii Sturdza, Gr. G. Tocilescu și Nicolae Densușanu.

Ședințele de preste an.

În ședințele din cursul anului, pre lângă lucrările curente, s'aŭ cetitŭ mai multe memorii, s'aŭ făcutŭ diferite comunicări.

Mai alesŭ d-nii colegi Urechia și Tocilescu aŭ ocupatŭ mai multe ședințe, cetindŭ diferite lucrări.

Dlŭ V. A. Urechia, în ședința dela 4 Decembre a cetitŭ o notă istorică, îndreptând șirulŭ cronologicŭ alŭ domniilor lui Eustratie Dabija, Ioanŭ Duca și Alecsandru Iliășŭ, domnii Moldovei.

În aceeași ședință dlŭ Urechia a cetitŭ o parte din memoriulŭ său asupra domniei lui Alecsandru Moruzu la 1793; după care a cetitŭ o poveste cu subiectŭ istoricŭ „Jurământulŭ țerei la 1790“.

La 5 Februarilŭ dlŭ Urechia a cetitŭ unŭ documentŭ dela finele secolului trecutŭ despre alegerea de câtră Divanŭ și prin votŭ secretŭ a ispravnicului de Buzeu.

În mai multe ședințe dlŭ Urechia a comunicatŭ copii de documente istorice procurate de dlŭ C. Esarcu din arhivele dela Veneția.

De unŭ deosebitŭ prețŭ este manuscrisulŭ, pe care l'a dăruitŭ dlŭ Esarcu prin dlŭ Urechia și care are titlulŭ : „*Visitatio generalis omnium ecclesiarum catholici romani ritus in provincia Moldaviae.... per Fratrem Marcum Bandi nam à Seopia*“. Acastă visitațiune s'a făcutŭ, la 1646, și descrierea ei a fostŭ terminată la 1648. Domnulŭ Urechia a făcutŭ o espunere asupra însemnătății acestei scrieri ca mijlocŭ de informațiune pentru cunoșcerea istoriei țerei pe la mijloculŭ secolului XVII.

Colegulŭ nostru dlŭ Gr. G. Tocilescu a făcutŭ, la 13 Novembre, Academiei o relațiune asupra activității și publicațiunilor societății franceze de archeologie din Parisŭ și ale societății archeologice dela Orleans, precum și asupra congresului de archeologie, care s'aŭ ținutŭ în vara anului

trecutū la Orleans, unde dlū Tocilescu a reprezentatū Academia.

În aceeași ședință dlū Tocilescu a arătat rezultatele însemnatelor cercetări archeologice făcute în luna Octobrie asupra valurilor romane din Dobrogea numite „Valurile lui Traianū“.

În ședința publică dela 15 Ianuariu dlū Tocilescu a cetitū unū memoriū despre statulū Iașilorū, care după rezultatele cercetărilor sale, trebuie să fiă esistatū între statulū Bêrladulū la sudū și Țeara Moldovei la nordū, înainte de fundarea principatului Moldovei de Bogdanū Dragoșū în secolulū XIV.

La 5 Februarīū, în ultima ședință publică, dlū Tocilescū a prezentatū dare de sémă despre ultimele săpături făcute în ruinele orașului Tropaeum Traiani la Adam - Clissi în Dobrogea și despre însemnătatea acestei cetăți.

Dlū I. C. Negruzzi a făcutū în ședința dela 9 Octobrie o relațiune despre congresul internațional de geografie și despre sêrbările, cari s'au făcutū în vara anului trecutū în onórea lui Cristofū Columbū la Genova, unde dlū Negruzzi a reprezentatū Academia.

În ședința dela 4 Decembre dlū Sp. Haret a cetitū o notiță a d-lui N. Coculescu asupra organizării unei misiuni franceze în Senegalū pentru observarea eclipsei totale de sóre dela 4/16 Aprile 1893, misiune din care va face parte și tinerulū astronomū român. La acéstă notă dlū Haretū a adausū unele observațiuni proprii.

La 29 Ianuariū dlū membru corespondentū C. Gogu a făcutū o comunicare asupra variațiunei gravitațiunei în același punctū pe suprafața pământului.

În ședința dela 20 Novembre amū făcutū însumi o comunicare despre portretulū lui Mihaiū Vodă Vitézulū aflatū într'unū tabloū în museulū din Viena alū pictorului olandes Franz Francken, contimporanū alū marelui nostru domnū.

Diferite lucrări au fost comunicate Academiei și se află trimise în studiul secțiunilor, cari Ve voru prezenta în această sesiune rapoarte și propuneri asupra lor. Astfel se află în studiul secțiunii literare o lucrare de dl. Lobel, censor-inspector în ministeriul instrucțiunii publice din Constantinople, despre etimologia cuvintelor turcești din Glosariul Laurianu-Masim. În examenul secțiunilor literare și istorică s'a trimis o lucrare a d-lui baron Guillaume intitulată *Essai bibliographique sur l'ancienne Dacie, la Roumanie et les Roumains*. — Secțiunea științifică are în studiu două lucrări ale d-lui St. C. Hepites intitulate: Temperatura lunii Ianuarie 1893 st. n. în România, și revista climatologică anuală, anul 1892 st. n.

Evenimentul fericit, care a înveselit întreaga țară, căsătoria A. S. R. principelui României, a avut resunet și în Academie, care numără pe A. S. Regală principele moștenitor printre membrii săi onorari.

În ședința publică dela 15 Ianuarie dl. membru corespondent D. C. Ollănescu a citit o odă de bună-venire adresată „Altețelor Lor Regale principelui Ferdinand și principesei Maria ai României”; iar în ședința publică dela 5 Februarie dl. N. Quintescu a citit „omagiul artelor, scenă lirică după Schiller, adaptată principesei Maria a României cu ocaziunea căsătoriei și venirii în țară a Alteței Sale Regale”.

Publicațiunile Academiei.

În cursul anului s'au făcut următoarele publicațiuni:

1. Din anele Academiei s'au tipărit:

a) Tomul XIV, cuprindând partea administrativă și debaterile din anul 1891—92;

b) Tomul XII — Memoriile secțiunii literare s'a terminat prin memoriul P. S. episcop Ghenadie al Rîmniceului despre „Două manuscrise românești din secolul XVII”.

c) Tomul XII — Memoriile secțiunii istorice s'au încheiat prin terminarea tipăririi număróselor documente anecstate la „Memoriulú asupra períodei din istoria românilorú dela 1774—1786“ de dlú V. A. Urechia. Pentru mai ușorú întrebuințare a bogatului materialú de documente istorice cuprinse și anecstate la acestú memoriú, s'au făcutu și tiparítú la finele volumului unú índice cronologicú completú alú tuturorú documentelorú.

d) În tomulú XIV — Memoriile secțiunii literare s'au tiparítú memoriulú dlui T. D. Speranția despre fabulá și alú dlui B. P. Hașdeú despre genealogia popórólorú balcanice. Acestú volumú se va încheia cu discursulú de recepțiune alú dlui I. Vulcanú despre fabulistulú Dimitrie Țichindealú, discursú cetítú în sesiunea trecutá și alú cărui manuscrisú se aflá încă la autorú pentru revisiune și completare.

2. Nascerea și ímmorméntarea la români de dlú S. Fl. Marianú a íntrunitú în sesiunea trecutá voturile d-vóstre pentru acordarea premiului Eliade-Rádulescu, la alú cărui concursú s'a prezentatú. Decisiunea luatá de Academie în sesiunea din 1891, ca membrii ei sê nu mai póta presenta lucrările lorú la nici unú concursú, a ímpedecatú a se da dlui Marianú valórea premiului, care se acordase lucrărei sale înainte de a se cunósce numele autorului. În vederea ínsemnătății lucrării și după hotărírea Academiei acéstá scriere a fostú tiparítá, după cererea autorului, în dóue volume deosebite: „Nascerea la români“ și „Ímmorméntarea la români“.

3. Din istoria lui Herodotú, în traducerea premiátá a dlui D. I. Ghica, s'au mai tiparítú cólele 20—23, ajungéndú până la capú 193 din Cartea I.

4. Din colecțiunea discursurilorú rostite de M. S. regele în cursulú íntáilorú 25 ani de domnie (1866—1891), conformú decisiunei luate în sesiunea din 1890, s'au tiparítú până acum 10 cóle. Lucrarea va continua, și sperámú sê fiá terminatá în anulú viitorú.

5. Aă rămasă a se tipări în anulă viitoriū :

a) Teranulă română de dlă Gr. G. Tocilescu, lucrare premiată la 1882.

b) Catalogulă monumenteloră epigrafice și sculpturale din Museulă națională de anticități, de dlă Gr. G. Tocilescu.

c) Flora Dobrogei, de dlă Dr. D. Brândză, lucrare premiată la 1887.

d) Tomulă II din Psaltirea publicată romănesce la 1577 de Diaconulă Coresi, din care colegulă nostru dlă B. P. Hașdeu, însărcinată cu acestă edițiune, a tipărită primele 4 côle.

6. Din *Etymologicum magnum Romaniae* colegulă nostru dlă B. P. Hașdeu a încheiată tomulă II, terminândă literele A și Â. A începută apoi tomulă III, din care fasciōra I, cuprinđendă litera B., până la cuvântulă Ban inclusiv, este terminată și Vi se va presenta chiară în cursulă acestei sesiuni.

7. Dlă colegă V. A. Urechia a continuat la tigografia statulăi tipărirea scrierei sale Istoria culturēi naționale. Istoria scōleloră dela 1800—1864, scriere căreia Academia i-a acordată în anulă 1890 premiulă Eliade-Rădulescu. Dnulă Urechia a prezentată tomulă II. ală acestei publicațiuni, cuprinđendă anii 1838—1848.

8. Daruri și schimbă de publicațiuni. — Pentru îndesțularea cereriloră primite s'aă decisă a se dăruī în parte sēu în totală publicațiunile Academiei următoareloră instituțiuni romăne de lectură :

Seminariulă istorico-epigrafic dela facultatea de litere din Bucuresci.

Scōlei centrale de fete din Bucuresci.

Societăței de lectură a institutulăi teologică din Arad.

Reuniunei învățătorilor romăni dela Timișōra.

Reuniunei învățătoriloră romăni gr. cat. dela Sibiiū.

Noue relațiuni de schimbul publicațiunilor s'au stabilită cu următoarele instituțiuni științifice străine :

Institutul Național Genevois, Genève.

Société archéologique Orléanaise, Orléans.

Société française d'archéologie, Paris.

Școala superioară, în Sofia.

Publicațiunile Hurmuzaki și cercetări istorice.

Marea publicațiune istorică, care se face sub auspiciile Academiei și sub numele nemuritoriului Eudocsiu Hurmuzaki, a continuată și în anul trecut a se desvolta atât prin tipărirea unor volume nouă, cât și prin procurare de documente istorice de prin diferite archive.

1. S'a început tipărirea tomului II, partea 4, formată de documente din anii 1531—1575, adunate din diferite publicațiuni străine de dl. Nic. Densușanu. S'au tipărit până acum din acest volum 20 côle cu 87 documente.

2. Volumul VIII, care este format din documente din archivele dela Veneția și din alte archive străine, precum și din colecțiunile Academiei de documente originale, începute a se tipări înainte de sesiunea trecută. Tipărirea s'au continuată sub îngrijirea dl. Ioan Slavič și s'au tipărit côlele 8—16. Acest volum este aproape de a fi terminat și cuprinde până acum 690 documente din anii 1376—1640. Un indice alfabetic al materiilor va termina volumul, care va fi continuat de al IX-lea format din documente de aceeași proveniență, dar cronologicesc posterioare.

3. Documentele procurate din archivele și bibliotecile polone vor forma volumele I și II din suplimentul II la colecțiunea Hurmuzaki. Din aceste documente privitoare la relațiunile țărilor române cu Polonia s'au tipărit, sub îngrijirea dl. Ioan Bogdan, întregul volum I de 82 côle cu 347 documente din anii 1510—1600. Documentele scrise în limba polonă sunt tipărite în text original cu traducere franceză.

Acestă volumă, fiindă cu totul terminată, vi se va presenta chiară în cursul sesiunei actuale.

4. Volumul IV al suplentului I a fostă formată din documente din întâia jumătate a secolului XIX, procurate și coordonate de dlă D. C. Sturdza-Scheianu și de mine. Amă procurată o nouă serie de documente din epoca 1821—1848 și de aceeași natură, destulă de numărăsă pentru a forma ună întregă volumă. S'a dispus decă copierea și tipărirea acestoră documente, cară voră forma volumulă V ală suplimentului I. Tipărirea s'a începută în luna curentă Februaru.

5. În anulă trecută s'a continuată lucrarea, care se face de câți-va ană la Constantinopolă pentru a procura copii de documente istorice din arhivele patriarchiei și ale altoră instituțiuni ortodocse grece din Turcia.

Documentele, cară se procură prin aceste cercetări, voră forma ună foarte bogată materială istorică de celă mai mare preță pentru cunoscerea relațiunilor seculare ale țeriloră române cu instituțiunile bisericele ortodocse din Turcia.

6. Cercetările începute în anulă 1891—92 în arhivele dela Sibiiă de cătră dlă archivară Fr. Zimmermann aă fostă continuate în anulă trecută 1892—93 și ni s'au trimisă în cursulă anulă 300 documente copiate și colațiunate. Lucrarea continuă, și documentele în acestă modă procurate voră arunca foarte multă lumină asupra relațiunilor țeriloră române cu vechiulă principată vecin al Transilvaniei și în specială cu bogatele și puternicele orașe săsescă Sibiiulă și Brașovulă de lângă granițele țerei năstre.

7. Din fragmentele istorice a rămasă a se tipări volumulă VI în limba germană, care este a se forma din note separate și diferite extracte de documente, făcute de răposatulă E. Hurmuzaki.

Se va traduce românesce și se va tipări în anulă viitoru de dlă Ioană Slavič tomulă II, conformă dispozițiuniloră luate în anii trecuți.

8. Starea actuală a publicaţiunii „Documente privitoare la istoria Românilor” este următoarea:

	Volumulă	Anul	Cóle tipărite	Documente	Adunate de Hurmuzachi	Adause de Academie
	I. p. 1.	1199—1345	92	553	—	553
	I. p. 2.	1346—1450	117	691	—	691
	II. p. 1.	1451—1575	105	722	722	—
	II. p. 2.	1451—1510	85	517	—	517
	II. p. 3.	1510—1530	93	462	—	462
	II. p. 4.	1531—1575	20	87	—	87 (sub presă)
	III. p. 1.	1576—1599	79	443	341	102
	III. p. 2.	1576—1600	76	563	—	563
	IV. p. 1.	1600—1649	93	629	629	—
	IV. p. 2.	1576—1650	91	732	—	732
	V. p. 1.	1650—1699	72	362	362	—
	V. p. 2.	1650—1699	54	475	—	475
	VI.	1700—1750	90	355	355	—
	VII.	1750—1818	76	308	308	—
	VIII.	1376—1650	61	690	—	690 (sub presă)
Suplem. I.—I.		1518—1780	135	1414	—	1414
	II.	1781—1814	101	988	—	988
	III.	1709—1812	77	203	—	203
	IV.	1802—1849	78	415	—	415
	V.	1821—1848	4	10	—	10 (sub presă)
Suplem. II.—I.		1510—1600	82	347	—	347
Volume 21			1.681	10.966	2.717	8.249

CEVA DESPRE POETULŢ POPORALŢ IOANŢ BARACŢ ŞI DESPRE SCRIERILE LUI.

(Urmare şi fine).

Acest manuscris este celŢ următoriu :

Môrtea Policsenii RadacŢ,

*o domniŢă născută de baron Radac în Ţera Ardelului,
intemplată în anulŢ 1793, în stichuri alcătuită de IoanŢ
BaracŢ, translatorŢ magistr. din BraşovŢ,*

I.

Mai în schimbăŢi glasulŢ, Musă !
ŞiŢi direge côrda ta,
Ca cu o forte simŢire
O patimă preste fire
Se mă 'nveŢe a cânta ;
A cânta, cânta cu jale,
Ca să se misce din vale
Tôte petricelele,
Şi acela-şi glasŢ de musă
Până la ceriu să s'auŢă,
Să simŢă şi stelele,
Cum cântam odiniôră
Cu plângere din viôră
Pre Piram-Tisbe din véc,
Ce şi-au jertfit dragostile
Şi şi-au junghiatŢ inimile
Murind făr' de nici un léc,
Căci nu i-au lăsat părinŢii
Întru dragostea credinŢii
A trăi, ci i-au închisŢ.
Aşa ei cu a lorŢ brânca
UnulŢ pentru altulŢ încă
Cu sabia s'auŢ ucisŢ.

II.

S'auŢ mai jertfit o mirésă,
A lui Achile alésă,
Polixena lui PriamŢ,
Thisbe încă logodită,
De mitutică iubită,

În sabia lui Piram ;

Ear aici-cu mare veste
Altă Polixenă este,
O născută de baron ;
S'auŢ jertfitŢ, fiindŢ silită
La nunta nepotrivită
De cătră alŢ seŢ patronŢ.
Şi unde avuse cale
Dela dragostile sale
De totŢ decă o-auŢ opritŢ,
Şi-a făcutŢ mai bine môrte
De cât la sin să nu pôrte
Pentru cine au murit.

III.

(La anul 1803.)

Şi-au gătit acum cu jale
Policsenii lungă cale
Cătră vecinicul mormânt,
Care gură largă i cască
ÎnghiŢind'o s'o primescă
A putrezii în pământ.
Vêrsatu-şi-au scumpul sânge,
După care lumea plânge,
VeaculŢ de curêndŢ trecutŢ.
Ei acum, de nouŢ ve 'nchină
Acéstă de lacrimi plină
Junghiere, ce şi-au făcutŢ.
Sabia cea otrăvită
Şi mâna nenorocită,
Ce pe sine s'auŢ junghiatŢ.

Pe o tinără feciără
N'au cruțat'o se nu móră
Ci lumea o aũ priveghiatũ.

IV.

Mórtea pre toți fi culege,
Pe cei frumoși îi alege,
Pre cei aleși și mai mari
Cu sabia fi cosesce
Și sângeratĩ îi trântesce
În pământũ pre cei mai tari.
Nu-ĩ destulũ că de odată
Și al Policsenĩ tată
Sângele și l'aũ vërsatũ,
Ci fiiã sa cea frumósă
Încă ca o nemilósă
Viața nu și-aũ cruțatũ
Și cu mâna înghețată
În mormentũ nou s'au băgat,
Totũ pământului s'au dat.
Așa pierc cruda flóre,
Când boboculũ din piciorc
Foile și-aũ lepădatũ,
Lasată fiindũ afară
După vremea de cu vară,
Nóptea de tómnă la frigũ,
Carea până diminęta
Și-au degerat tótă fața,
S'aũ sbârcitũ ca un covrigũ.

V.

Oh! frumósă coconiță
De neamũ și de mare viță,
Bucuria neamului!
Ți-aũ trasũ mórtea de pe tine
Podóba, și nu e bine
Nice Dumneđeului,
Așa mórte, lumea bună!
Că nu-ĩ aici împreună
Mórtea subt nici un propus;
Că n'au venitũ nepoftită,
Ci ca desnădăjduită

Numai însași s'a repus.
Că mórtea se depărtase
Și la rësboiũ apucase
Și 'napoi o aũ chematũ,
Ca o desnădăjduită
Și de tatăl seu lipsită
Însași așa aũ urmat.
Aũ iubitũ; însă cu cine
Se încredințase bine,
Nu i s'aũ îngăduitũ;
Ci drumulũ și înălțarea
I-au pricinuitũ stricarea
Și așa s'au zătignit.

VI.

Aũ iubitũ atâtũ greșită,
Aũ fostũ acea pedepsită,
Însă același păcat;
Și în pământũ nu mai plânge
Unde însași s'au băgat,
Oprită fiindũ, cu sine
Se nu-și pótă face bine,
După cumũ arũ fi voitũ,
Ne avëndũ ce sę se facă
Inima și o înnecatũ,
Și așa s'aũ îndoitũ
Inima sę-și împileze,
Inima sę nu-ĩ cuteze
Nici a se bate măcar,
Ca ceasorniculũ legatũ
Fără simțiri ca se bată
Și fără nici un habarũ;
Trupulũ numai ca masina
Sę se misce, eară splina
Și inima nici de câtũ,
Ci se tacă și s'asculte
Sfaturile cele multe
Care i se punũ în gâtũ.

VII.

Căci numai omulũ iubesc
Și numai susũ se gândeșc

Nu la neamū mare, bogatū,
 Ci numai la vrednicie
 Caută cu vrăşmaşie
 Şi dice că e păcatū.
 Din așa pricinū cu sôrte
 Dacă şi-au făcutū ea môrte,
 Păcatul alū lui era?
 Môrte seū căsătorie,
 Apoi care va se fie
 De a se mai bucura?
 Că dintru acéstă bôlă
 Nicī unū doftorū nu mai scôlă
 Acestū feliū de-amoresatū;
 Ci inima cea oprită
 Cade desnădăjduită
 Din păcatū într'altū păcatū.
 Așa a umblatū sërmana
 Polixena şi duşmana
 Cea rea a vieţii ei,
 Ne avëndū altă putere
 Nicī cuvënt de mângăere
 Nu scia nimenea ce-i.

VIII.

Așa lipsita de milă
 Şi ca se scape de silă
 La căsătoria sa,
 S'aū făcutū singură fôrte
 O pildă cu reauă sôrte,
 Sângele a şi-l vërsa,
 Frumósă-i naşterea bună
 Şi cu mintea dimpreună
 Cândū se află la unū locū;
 Că lipsesce fudulia
 Şi iubesce vrednicia
 Şi-apoi e şi cu noroc;
 Virtutea e laudată
 Şi în haine próste dată,
 Şi păcatul osândit
 Urît şi în haine scumpe,
 Unde virtutea se rumpe

De mândrul cel prăpădit.
 Policsena fu oprită
 De unde era iubită,
 Şi slobodă nu era
 Ca şi ea se îşi iubescă
 Dragostea sa cea firéscă,
 Ci sila îşi văiera.

* * *

IX.

Dómne, tu ai zidit omul,
 Dar nu numai ca pre pomul,
 Ci şi inimă i-ai dat,
 În carea sădişi simţire,
 Mişcare, focū şi pornire;
 Trupulū cu ele legatū
 Ca medulările tôte
 Cu mişcarea se le pôrte,
 Care de nu s'ar mişca
 Ar fi ca o împutită
 Mocirlă nesocotită,
 Căci nimic nu s'ar mişca
 De n'ar sufla vënturile
 Spre tôte pământurile
 De rău érá s'ar strica.
 Ear când s'ar umfla pré tare
 Cu furtuna cea mai mare
 Casele le-ar ridica:
 Așa când s'ar nasce omul
 Fără simţire ca pomulū
 Şi fără mişcare 'n el,
 Ar fi numai o mănuşă
 De carne, ca o păpuşă
 Mişcătóre puţintel.

X.

Însé cândū aceste tôte
 Simţiri şi mişcări cu glóte
 Pre omulū îl biruesc,
 Apoi se sêlbătăcesce
 Omulū şi dobitocesce,
 Minţile i se slăbesc

Ear Dumneșu ziditoriul
 Li-a rënduit puitoriul
 Tuturor mișcărilor,
 Ea se le povățușcă
 Bine, se nu se smintășcă
 Cu patima stărilor.
 Când tôte înțeleșce
 Și cu inima firesce
 Frumos le-au orënduit,
 Le-au ridicat sus o minte
 În scann mai înainte
 Dela cap oărmuit,
 Ear mai de desupt e pusă
 Inima a fi supusa
 Legilor celor firesci.
 Minte se povățușcă,
 Faptele bune să creșcă
 Întru cele omenesci.

XI.

Și au dîșu; omule! ță
 Îți dau ție deodată
 Putere se stăpănesci;
 Însă între rău și bine
 Îți dau, precum se cuvine;
 Ca se le deosebesci,
 Îți dau minte și simțire
 În inimă după fire
 Cu alte multe mișcări;
 Dar îți dau și voia tătă;
 Ca tôte se ți se pôtă,
 Voie slobodă cu scări,
 De vei urma tu sub sôre
 Inimi ceî poftitôre,
 Puțin vei fi fericit,
 Și la urmă rău vei plânge
 Când faptele te vor ștrînge
 La jalnicul tău sfârșit.
 Ear de vei urma cu minte,
 Vei fi cel mai dinainte,
 Plata a ți o lua

După môrte încă-ți vine
 Fericirea după tine
 Și plata ți se va da.

XII.

Așa Dumneșu din gură
 Cu acășă legătură
 Ni-au dăruit chipul seș,
 Ca se ne ținem de lege,
 Se ne silim a alege
 Binele de cătră rău.
 Înse omul nu-l alege,
 Ci se lapedă de lege,
 Cum se cade neurmând,
 Voia slobodă cea dată
 Din ceri, rău fiind urmată,
 Că de necas atêrnând,
 Mișcarea inimi sale
 Întorcându-se spre jale
 Cătră rău s'au abătut,
 Și pentru reua mișcare
 Chipul Domnului cel mare
 Eată că și l'au perdut,
 Că dacă trupul va face
 Lege, numai cum îi place
 După pofta inimi,
 Tot omul atunci remâne
 Zvârtăcat fără de frêne,
 Ca un rod al patimii,

XIII.

Și trăind preste măsură,
 La mîncări și beutură
 Și cu alte lăcomii,
 Cu tătă desmerdăciunea
 Și-au câștigat stricăciunea
 Cu môrte sute și mi,
 Numai un cês ia-ți aminte
 Cercetă-ți a ta minte
 Și îndată vei vedea,
 Că n'au nici o rëndușă
 Ci trăsesc tot în greșelă

Ómenii și voru cădea ;
 Că unul se umflă fórte
 Și fudulia se-și pórté
 Nasulú înălțându-se,
 Altulú ear cu dragostile
 Se frânge cu patimile
 De totú vesteđindu-se.
 Unulú de arțagú, mânie,
 De veninú cu sumeție
 Se róde la inimă ;
 Altulú pisma îlú omórá,
 Nici mai socotindú că dórá
 Ar fi réua patimă.

XIV

Ca vermele, care strică
 Trandafirulú, ce-și ridică
 Boboculú celú crudișor,
 Ca se nu mai înfloréscă
 Nice se mai miroséscă
 Ci se piéră 'ncetișorú,
 Așa-ți róde inimile
 Stăpâniți de patimile,
 Cărora s'au aplecatú ;
 Cu patima necredinții
 Și fără stavila minții,
 In clește le-aú apucatú.
 Aici scumpul adunându-și
 Pre lada cu baní ședându-și
 Și fiulú și-lú otrăvia.
 Și căci n'au mâncatú, seí strângă
 Bine celú ce va se-i stingă
 Și nimicú nu mai avea.
 La căsătorie íneă
 Ia ce se veđi fire adêncă
 Ceí mai mulți necugetândú,
 Că mai multă vază are
 O nevrednicie, care
 Cătră bine n'are gând,
 Mai mulți alegú fără minte
 Cele slabe 's mai nainte

De câtú lucrulú celú mai bună
 Și tóte faptele bune
 Totú mai ínapoi le pune
 Omulú mintosú și nebunú.

XV.

Că mai multă cinste are
 Pelea rea cu fala mare
 De cât omulú vêtuosú,
 Ne socotindú cu íntreagă
 Priceperea se alégă
 Fênulú celú bunú din rogoz.
 Fiiulú celú curvariú avêndu-și
 Haine mândre și punêndu-și
 Moda ca un împêratú,
 Íși câștigă multă vază
 Din ferestri ca se-l vadă,
 Ochiulú celú asêmênatú.
 Mai multú decâtú acelú cu plugul
 Saú ce-și pórtă meșteșugulú
 Tótă ziua ostenindú,
 Și casa-și chiverniscesce,
 Cu drépta muncă trăesce
 Prihanele ocolind.
 Ear un mire și de n'are
 Vrednicie după stare
 Fudulitú nici câtú unú macú ;
 Destulú că-i arde făclie
 Pre masă cu fudulie
 Și pompele-sú, cari îi placú.

XVI.

Apoi câte o mirésă
 Decátú a ținea a casă,
 Mai multú scie de mândrii,
 După ce așa se 'nvață.
 Numai așa se resfață
 După alte jucării.
 Și miresele mai tóte,
 Se uită care cum póte
 Asupra mirelui seú,
 Ca Iuda cu dóuă fețe

Număi ea să se resfețe
 Cu el ca și c'ună ținău;
 Inse fiindu că parinții
 Și-au dată mâna secotinții,
 Cu familia lucrând,
 Logodiți sunt, ce se facă?
 Nu potu strica, ca se trecă
 Patima loră după gând.
 Pre doi dușmani la olaltă
 Au împreunatu, și saltă
 După ce i-au cununatu.

XVII.

Ca cănele cu pisica
 Ear ei nesciindă nimica,
 Vor face casă și patu;
 De acolo se urmază,
 De nu voescă ca să-și creză
 Unulă altuia trăind.
 Ear bărbatulă cât muncesce,
 Diua, nópnea se trudesce,
 Casa el chivernisindă,
 Și totu plină de datorie
 Este, căci a lui soție
 La orașu s'au răsăfată,
 Conturile grămădindu-î
 Modiile premenindu-î,
 După cum s'au învățat,
 Caféua și ciocolada,
 Golind bărbatulă lada,
 Prea lesne l'au sērăcită,
 Ne avēndă nici o pēstrare
 Până s'au făcută că n'are
 Totu în zadară au muncit.
 Aceștia suntă parinții.
 Ce le strepezescă și dinții
 De prunci ce voră avea.

XVIII.

Moisi de dēșii grăesce
 Unde Domnulă poruncesce,

Ce pedeapsă să le dea,
 Întru a două poruncă
 Acestă cuvēnt le aruncă
 Părinților ticăloși:
 Că în fii se rēsplătesce
 Pēcatulă loră, ce vorbesce
 Scriptura de pēcătoși;
 Óre putredindă tulpina,
 De unde ese pricina,
 Ramurile cum voră sta?
 Așa trăindă, în pēcate
 Părinții și 'n sănătate,
 Fiii ce vor mai gusta?
 Căprunci buniei nu vor cresce,
 Și cresce-î-voră creștinesce,
 Cândă bunī nu suntă chiară nici ei?
 Ci trăescă totu în mănē,
 Gēlceava și dușmānie,
 Ca doi hărăiți căței.

XIX.

Acesta nu-i traiu, ci mórte
 A iadulă mare sórte,
 Fără tignă, fără gustă,
 Poama rea și pădureță,
 Amară fără dulcēță,
 Poama seacă, fără mustă;
 Dar omulă atunci trăiesce
 Și voe bună-și găsesce,
 Cândă trăiesce mulțemită;
 Ear unde nu e dulcēță,
 Mai rea e acea viēță
 Decât de a fi morită;
 Acea plantă nu trăiesce,
 Ci numai cătă înfioresce
 Pre din afară și ea,
 Ear pre din lăuntru are
 O putrejune prea mare,
 Ce nu se pōte vedea.

* * *

XX.

Luați, părinți, pildă mare
 Dela așa întemplantare
 A căsătoriților!
 Nu cercați pre din afară
 Chipul sub larfă în cără
 Al neprocopsiților!
 Nu vă gândăliți de față
 Acoperită cu cătă,
 Ci de minte s'ascultați;
 Ci unde virtutea crește,
 Vrednicia strălucеște,
 Acolo se ascultați.
 Dumne-deu v'a dat în samă
 Oamenii, și pre voi ve chiamă
 A le fi învățători,
 Și așa se-i creșteți dară
 Se nu fiă de ocară
 Din voi povățuitori;
 Și dacă v'au dat putere,
 Nu dați cu nemângăere
 A se înderețnici,
 Ci prunci vostri se crească
 În frica dumnezească
 Să se potă ferici.

XXI.

Inima bună plătesce
 Mai mult, cum se socotescе,
 De câtă mii de bogății,
 Și creșterea bună este
 Capitală cu mare veste
 Preste mii de avuții.
 Dându acēsta cu silință
 Pruncilor, voi în credință
 Veți avea plată de sus;
 Și ei voru avea 'mpreună
 Fericirea cea mai bună
 Cu noroc mare, nespus.
 Ear cându la căsătorie
 Voru ajunge, ce se fie

Sfatul cel mai înțelept?
 Nu le porunciți cu silă,
 Orbește, fără de milă,
 Ci faceți ce e dreptu.
 Că este comoră mare
 O căsătorie, care
 Bine s'au orēnduit.
 O păreche potrivită
 Cu dragostea fericită,
 În carea s'au întocmit.

* * *

XXII.

Cei ce se iubesc de sine,
 În locu strimt încă prea bine
 Și se forte mulțemescu;
 O căscioră li se pare
 Că au o polată mare,
 Și nimica nu cârtescu.
 Aibă și bucate: zară,
 Mamăligă seu păpară,
 Că se satură voioși;
 Dintr'un ou se 'ndestulēză,
 Unul altuia se creqă
 Se mulțemescu sănătoși.
 Ear unde dragoste nu e
 Dulceața li se încuiă,
 Bucuria s'au răcit,
 Strimtă le este polata,
 Nimicu nu le este tata,
 Că de totu s'au sērăcitu.
 Tótă lumea nu-i încape
 Și n'are unde se scape
 Unu de altul fugindū,
 Tóte le suntū veninate,
 Ori-ce feliu de dulci bucate
 Numai gustulū necăjindū.

XXIII.

De sciți voi, părinți cu fire
 Pre acēstă fericire,
 Ce alta mai așteptați?

Și fiiloră să le fie
 Spre vecinică bucurie,
 Pentru ce să nu li-o dați?
 Seau de cum-va n'aveți parte,
 Ci sunteți lipsiți de carte,
 De căsătoritū norocū,
 Luați pildă de pre sine
 Și dați fiiloră mai bine,
 Să nu dea și ei în focū;
 Dați acéstă fericire
 Fiiloră spre norocire
 Ca se nu ve mai căiți.
 Fiți spre dēnșii cu blāndețe,
 Atuncī ca se se învețe
 Cum se fie fericiți;
 Și veți avea bucurie
 Și la mórte să vă fie
 Māngāere cu folosū;
 Ear apoi la judecată
 Eșiți cu fața curată
 Înaintea lui Christosū.

XXIV.

Veți dice cu îndrāsneală
 Și cu sfântă rēndueală:
 „Eată Dómne ce mi-ai dat!
 Eată eu și la olaltă
 Cu prunciī mei, care saltă
 Noi bine te-am cuvētat!”

* *

Invēțați și voi băiete,
 Luați pildă și voi fete,
 Inima nu vă lipiți,
 Ca nu cumva preste fire
 Intru desnădājduire
 De bine se ve lipsiți.
 Se ocoliți scandelele
 Se ve păziți candelēle,

Untū de lemnū îndestulat
 Se aveți, se nu se stingă
 Minteā să nu vi se 'nfrāngă,
 Nicī cugetulū celū curatū;
 Fiți cu mintea înțeleptă
 Păziți-vē buna faptă,
 Lucrul casei să-lū iubiți.
 Ca la vremea sa cu tóte
 Voi cele mai lāudate
 Gāzdóie bune să fiți;
 Și puneți așa șilintă
 Ca cu deplină credință
 Deacă vă veți mārīta,
 Se fiți soțiī credinciose
 Și maice bune doióse,
 Cum Dumneđeū vă va, da.

* *

Ear voi, care cu pricină
 Sunteți intru acéstă vină,
 Pre voi nu ve judecū eū,
 Ci căci cu—acest feliū de sórte
 V'ați făcutū inșivē mórte,
 Mă dóre sufletulū meū.
 Și tu Policseno! încă
 Ce țerīna te mănāncă,
 Domnulū se te judece;
 Și se te ierte pre tine,
 Deacă n'ai muritū mai bine
 Cândū ai fostū în scutece;
 Și dicū, totū omulū se dică
 Cu cutremurū și cu frică:
 Dómne! pretutindēnea
 Ce în slavă ești slāvītū,
 Intru astfeliū de ispită
 Nu duce pre nimēnea.

Amin.

Postscriptum.

Cum am ajunsă acestu manuscriptu alu lui Ioană Baracū dela Braşovū la noi în Bănatū, nu amū aflatū. Presupunū însă, că au fostū trimisū reposatului d. Alecsandru Gavra, profesorū preparandialū în Aradū spre publicare. I. Baracū, încât sciū eu, au trimesū şi alte mai multe opere manuscrite dluī A. Gavra spre publicare; însă A. Gavra nu le-a publicatū, câtū sciū eū. Dar nici nu a pretinsū manuscritele înapoi. Dluī A. Gavra multe manuscrite, ce amū posesū dela uniī şi dela alţiī, le-amū datū se le decopieze eleviī sēi. Astfeliū de copie apoi s'amū fostū făcutū şi de unū elevū alū seū din Bănatū, posibilū că pentru sine în interesulū propriu, şi așa re-întorcēndu-se dela Aradū în Bănatū la Lecusigi, de unde era, amū adusū şi copia. Ear după mórtea sa veduva dēnsului amū începutū din cauza sērăciei a vinde din biblioteca sociului seū rēposatū cărţi, la uniī şi alţiī. Astfeliū în véra anului 1892 amū cumpēratū şi eū unele, între care şi manuscriptulū de faţă.

Manuscriptele depuse spre tipărire la dluī A. Gavra după reposarea sa unde se vorū afla astăzi, nu se scie pozitivū.

Astfeliū se prepădescū la noi romāniī multe monumente literare, că nu se interesēză aprōpe nime de ele!

După ce amū fostū trāmisū spre publicare notiţele biografice asupra lui Ioană Baracū, mī-au venitū la cunoscinţă suplementarū şi alte date privitoare la dēnsulū şi scrierile lui.

Pe la 1801 Ioană Barac a tipăritū scrierea sa „Arghir şi Elena” sub titlulū: „Istorie despre Arghirū cel frumosū şi despre Elena cea frumósă şi pustiitā Crāiasă”. Adecă: O închipuire, sub care se înţelege luarea ţerei Ardealului prin Traianū Cesarulū Romei. Cu slobozenia celorū mai mari. Sibiiū în tipografia lui Petru Bartū 1801. Prin urmare prima

operă a lui Ioană Barac a apărut nu la a. 1800, precum se credea greșit, ci la anul 1801. Exemplar complet, bine conservat, cine ar vrea să-l poată procura. De orice între acest exemplar, editio princeps, și între posteriorele edițiuni (1863) se află numeroase deosebiri, află de lipsă a reproduce precuvântarea spre deslegare și a altor date positive, și anume: „Înainte Cuvântare. Mulți cetesc Istoria lui Arghir cea în limba ungurească scrisă, fără de a socoti altceva lucru într'însa decât o prosta poveste, însă altă mai adâncă înțelegere se tâlcuesce supt acesta poveste. În vremea de demult stăpânia Ardealului un neam puternic anume: Dacii. Aceștia aveau în veacul al doilea un crai anume: Deceval, care răsbindu pre Domițianul Cesarul Romei, l'a silit, ca Românii cei puternici se plătescă Dacilor „Dajde“ pre totu anul. S'a schimbatu norocul în zilele lui Traianul Cesarul Romei, care în *due* rânduri venind asupra Ardealului, în urmă l'a luat și l'a supus puterii Romanilor. Acesta este înțelesul lucrului: Însă mai adaugă și acesta, cumcă viața lui Traian întru acestu prilej era în mare primejdie; pentru că la marginea țerei Mesiei (acum Bulgaria și Servia) îl caută nisce asasinii (adecă ucigători intru ascuns), ca să-l părădă pre el, pre cari aflându-i i-a omorât.

Întru această poveste se înțelege sub Arghir Traian, eară sub feciōra pustită cea cu pērul de aur se înțelege Ardealul, pentru băile lui cele de aur, care de multu au fost vestite.

Numai în al doilea rând poate Arghir, ca și Traian Ardealul, să-și dobândescă pre Elena, care cu mōrte pedepsece pre sluga sa, care l'a împiedecat, ca și Traian pre împiedecătorii săi. —

Ioan Popoviciu Băracu, Dasc. Norm. Neunitu, în Avrig. Celalaltu text în 4 părți cuprinde 104 pagini, formatu 12 micu.

Textulă acesta princeps colaționându-l la începută pag. 1—2 cu altă textă dela 1863, difere. Așa în ed. I-a se începe Istoria lui Arghiră așa:

Te visaiă mișcând din buză,	A lui Arghiră pribegire,
O prea drăgălașă Musă!	Fiu ală celui cu vestire
Verși glasă ăngerescă din gură,	Craiă Acleton la numire.
Care inimile fură,	Cel mai mică născută, se scie,
Fură și le amăgesce	Precum la Cronică scrie,
După ce le îndulcesce.	Cu pustiita Crăiasă,
Te rogă ce ești mângăiosă	Elena față frumășă,
Firiloră celoră doiăse	A lui iubită soție
Dintr'acea dulce putere	Și logodnică târăie.
Pică-mă puțină miere,	Maică sa era alăsă
Se potă cânta cu simțire	Medena, blândă crăiasă.

Ear în edițiunea dela anulă 1863 acestă textă e stră-formată așa:

„Te visaiă mișcând din buză	Fiiulă celă mai mică se scie
O prea drăgălașă Muză!	(În cronica firii scrie,)
Verși glas ăngerescă din gură,	A lui Acletonă anume,
Care inimile fură,	Craiulă cel bogată din lume.
Fură și le amăgesce	Că încă n'amă dată în cale
După ce le îndulcesce.	De numele Țerei sale.
Te rogă, Muză mângăiosă!	Se ăice dintru aflate
Carea cântă Cântări frumăse,	A fi avută o cetate
Pică-mă puțină miere	Tare și meșăugită
Din măestra ta putere,	Și cu șanțuri întărită
Să potă cântă cu simțire	Întru o țeară fiastră
A lui Arghiră pribegire.	Din lumea cea mai măiastră
Arghiră a fostă Crăisorulă	Maicăsa blândă Crăiasă
Cel mai pedepsită cu dorulă,	Medena cea prea alăsă“ etc.

Mai cunoscă o edițiune cu litere latine a librăriei N. I. Ciurcu din Brașovă dela anulă 1887. Dlă Nicolae I. Ciurcu și mai esagerată prescurtă Înainte-cuvântarea și sub-iscălesce pre I. Baracă ca Dascălă Norm. în Brașovă, autorulă Istoriei lui Arghiră. Astfelă nu e mirare, că literății nostri suntă duși în erore.

Prin urmare eată un document pozitiv, prin carele prea evident se documentează însuși de I. Barac, cumcă pe la anul 1801 a edat pe Arghir *ca învățător în Avrighă*, și că a purtat și el nume familiar „Popoviciu”. Se documentează mai departe, că I. Barac, ca învățător în Avrighă, încă este unul din ucenicii și prietini ai lui Georgiu Lazaru.

Prin cărtica acesta s'a făcut cunoscut în lume și a tras atențiunea superiorilor săi asupra sa; drept aceea câștigându-l neuitatul protopop și director general al școlilor românești din Ardeal Radu Tempea, îl căsătorii cu fiica sa, al cărui nume însă reșosatul protopop I. Barac al Brașovului nu-l comunicase d-lui Densușanu în epistola sa dela 8/20 Octobrie 1880. Ca căsătorit s'au stăverit I. Barac în Brașov. Actul cununiei pôte s'ar afla în matriculele din Brașov seu în matriculele parochiei, unde locuia Radu Tempea, tatăl miresei și mirésa pre acel timp.

Afară de cele comunicate de mine în Nr. 3. al acestei prețuite foi mai adaugem și descoperirile neobositore ale D-lui Nicolae Densușanu, comunicate în Analele Academiei Române 1881. Seria 2 tom II, secț. 1, pag. 222.

Anume D-sa ne spune, că cu ocasiunea cercetărilor sale în arhivele din Ungaria și Transilvania a aflat în biblioteca particulară a reșosatului D. Iosif Bărac, fiul lui Ioan Bărac, încă următorele, și anume:

1. Bunătatea și înalta milostivire a craiului Chir și jalnica mörte a craiului Abradat și a crăesei sale Pantea, poemă din a. 1837 8^o pag. 21.

Acest manuscript l'am pomenit și eu sub Nr. 14.

2. Atala seu dragostea celor două Indieni în pustiile Luzianei, o tragedie 8^o pag. 66.

Pomenit sub nr. 11.

3. Vânătoarea dela Matra, Casimir și Leonora, poemă 4^o pag. 49, pomenit de mine la Nr. 18.

Patimile cele rare și minunate ale unei Mademoazele cu numele Cartigam, care fusese fiica unui Pașă turcesc anume

Ibraimū dela Anadolū, și ea căduse în robia creștinilor când au bătut pre Turci, și i-au scosū din Ungaria, din Buda capitala țerei, unde locuise Pașa mulți ani, apoi fu botezată Cristina la Parisū și făcută grofiță; în stichuri alcătuite de I. B. translatorū magistratualū în Brașovū 26 Oct. 1846, formatū 4° 68 de foi.

Pomenitū de mine la Nr. 17.

5. Vrednica de iubire Europeană Constantină într'o adevărată, interesantă istorie de dragoste după vremea acésta, închinată lunei cei galante și băgătore de sémă, spre desfătarea minții, în versuri alcătuită. Poemă în 22 părți 8° 482 pag.

Pomenitū de mine sub Nr. 24.

6. O poemă intitulată: „La miezulū noptii“, nepomenit de mine până la Dlū Nicolae Densușanū.

7. Și în fine „Deucalionū și Pirha“ 8° pag. 47 pomenitū de mine după Aronū Densușanū, Istoria literaturēi, pag. 253 în pag. 78 nota I-ă.

8. După cum susține dlū A. Phiuppide în Istoria limbei și literaturēi române Iași 1888 pag. 192 Ioanū Baracū arū fi scrisū și pre: *Tilu - Buhă - Oglindă*.

Până în momentul de față atât mi-a succesū a descoperi despre neuitatul nostru I. Baracū și despre scrierile lui. Dee Dumneșeu, ca viitoriul se dee și alte prețioșe descoperiri. „Baremū, atâta se recăștigămū, câtū am avutū și am perdutū“!

F. Miliannū.

O SERBĂTÓRE DE BUCURIĂ.

Comitetulū Asociațiunei transilvane, plinū de bucuriă pentru alegerea Dluī *George Barițiu* de președinte alū Academiei române din Bucuresci, s'a prezentatū Lunī a două și de Pasci, în corpore la stimatulū seū președinte, spre a-i manifesta bucuria și chiarū mândria sa pentru onórea, ce s'a făcutū veneratului nestorū alū literațiilor români.

Dlă Vice-președinte, Archimandritulă-Vicariul arhiepiscopescă Dr. *Ilarionă Pușcariulă*, a adresatū preastimatulū bărbatū, alesū la cea mai înaltă demnitate a unū literatū românū, cam următorele cuvinte:

Ilustre Domnule!

La serbătoreă sântelorū Pasci în tôte bisericile se în-tonéză cântarea de învingere „Christosū a învitatū”. Cu cuvintele: „Christosū a învitatū” se salută Românulū la acéstă sərbătore mare. Aceste cuvinte de triumfū însemnéză nu numai Învierea din morți a Domnului și Mântuitorului nostru Iisusū Christosū, dar totdeodată și strălucirea bucuriei, întemeerea iubirei între ómenī și aducerea la valóre a dreptății și a adevărului.

Biserica este în prima liniă chiămată a realiza aceste sublime idei, la care aspiréză astăzi toți ómenii de cultură. În serviciulū acestorū idei salutare pentru omenime, Ți-ai pusū Ilustre Domnule tótă activitatea mănósă din viétă. Te-ai străduitū a aduce lumină, învățatură și cultură — la poporul românū; ai iubitū și căutatū pacea între frați; ai fostū pe partea dreptății și a adevărului. Pentru aceste merite și prin aceste virtuți înalte ai câștigatū iubirea și stima poporului românū.

Academia română din Bucuresci în considerarea meritelorū neperitóre, ce Ți le-ai câștigatū pentru literatură și sciință, Te a alesū de curënd de președinte al sēu. Prin actulū acesta de cea mai înaltă distincțiune, ce se póte face astăzi unū românū de litere și de sciințe, Te a onoratū după meritū și prin acésta ne-a onoratū și pre noi, carī Te stimămū și iubimū.

Membrii comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, al cărei președinte ești, satisfăcuți și plini de mândriă, pentru distincțiunea, ce o ai primitū, cu bucuriă se presentă astăzi aici, pentru a Te felicita la acéstă ocasiune, care coincide cu sântele sərbători

ale Pasciloră, și a-Ți pofti din inimă curată, ca prevedința dumnezească să-Ți lungască firulă vieții încă mulți ani cu sănătate și putere, pentru a fi și mai departe far conducătoră pre terenulă sciinței și literaturăi naționale. Se trăiesci!

Cuvintele acestea însuflețite, însoțite de viile aclamațiuni ale tuturoră celoră de față, au storsă lacrimi din ochii venerabilului octogenară, carele în cuvinte căldurose a dată espresiune bucuriei și mulțemitei sale pentru înalta onóre, ce i s'a făcută, și cu însuflețire juvenilă a comunicată membriloră comitetului mărețulă aventă, ce ia din ană în ană suprema noastră instituțiune literară și culturală.

Cuvintele D-Sale au fostă cam următoarele:

Preacuvioșe Domnule Archimandrită! Preaonorați domni colegi și iubiți frați! Ve mulțemesă din totă inima mea pentru acestă întimpinăre, cu care m'ați onorată cu totulă pe neașteptate, ca și la una alta ocașiune din anulă trecută. Ve rogă înse, ca se ve convingeți, Domniloră Colegi, cumcă distincțiunea, ce mi s'a făcută mie de cătră ddnii colegi din Academia română, nici decum nu se pôte reduce numai la persóna mea, ci aceea are înțelesă și se împarte preste totă frumosulă numără ală bărbațiloră români din țerile acestei monarchii căți cultivă sciințele, ear alătura cu acestea limba și literatura noastră națională, întru care colegii mei academiciani voescă se întrețină o comuniune și solidaritate permanentă, întocma așa precum voesce Domnulă Dumneșă, ca se fiă precum a fostă din veacuri. Numai așa să se înțelegă acea înaintare a mea la acelă scaună în acești ani ai vieții și în starea de acum a sănătății mele, căci pentru mine acelă scaună stă așa de susă, încătă cugetândă la elă mi se pare amețitoră. Bărbați ca ună *Ioană Ghica* și ca ună *Michailă Cogălniceanu* „tanquam viri in utraque Republica clari“ au ocupată atâtă ani acelă scaună, eară de acești bărbați nici decum nu este lipsită națiunea română; colegii mei înse au aflată cu cale, a concentra voturile

loră asupra unui bătrân din sinul asociațiunei noastre, și eu în acestă înțelesă le-am și mulțemită. Ve mulțemesă și D-Văstre cu aceeași candore sufletescă, și ve ceră dela Dumnezeu sănătate și vieată îndelungată.

DELA ACADEMIA ROMÂNĂ.

Documentă prețiosă. Dlă profesoră semnarială de aici Dr. D. P. Barcianu a trimisă Academiei în copă ună prețiosă documentă, necunoscută până acum: *actulă unei donațiuni de Mihaiu Viteazulă*. Acela este datată din Alba-Iulia 2 Ianuariă 1600, scrisă în limba latină și subscrisă de mâna lui Mihaiă cu litere cirilice. Actulă e donată de parochulă *Gavrilă Murășană* din Jimborulă-mare bibliotecă seminariale din Sibii, și predată la destinațiunea sa de nepotulă aceluia, clericulă Simeonă Popovici. Academia în ședința sa dela 25 Februară (9 Martiu) a hotărâtă, a se cere originalulă spre fotografiare; ear în ședința publică dela 5/17 Martiă a. c., ținută sub presiulă M. S. Regelă, dlă secretară generală Dem. Sturdza presentă și acestă documentă de valoare.

În secțiunea istorică, dl V. A. Urechă a cetită ună documentă relativă la reorganizarea unei flotile române pe Dunăre la anulă 1793. Documentulă acesta de mare însemnătate s'a decisă a se ceti în ședința solemnă, la carea va luă parte și regele, însoțită de principele Ferdinandă, ceea-ce s'a și făcută în ședința amințită mai susă. Totă în această solemnă ședința publică a cetită și dlă Grigorie G. Tocilescu interesanta sa conferință despre provincia română Mesia înainte de Traiană.

În locurile vacante s'au alesă: în secțiunea literară dd. D. C. Olănescu și Naumă; în secțiunea istorică dd. Al. D. Xenopolă și Ioană Calinderă; în secțiunea științifică dlă Dr. V. Babeșă. Membrii corespondenți au fostă aleși dd. Al. Vlăhuță, Dr. Zevan Cosmovici, D. Negreană și L. Ștefănescu.

Premiulă de 5000 lei pentru cea mai bună lucrare literară din ultimii trei ani s'a conferită Dlu Dela-Vrancea pentru novelele sale intitulate „Parasiți”.

În ședințele sale ultime Academia a alesă președinte pentru periodulă presentă pre Dlă Georgiă Barișă, președintele Asociațiunei transilvane; ear vicepreședinți pre același periodă pre dd. V. A. Urechă, Iacobă Negruzzi și Dr. D. Brândză.

DIN CRONICA LUNARĂ.

Necrolôge. La 27 Februarîu (11 Martîu) a. c. a răposatî în Bucurescî dlî *Gregoriu T. Brătianu*, zelosul şi preameritulî preşedinte alî ligei culturale române, mörte subită, în urma unei apoplecsii, în etate de 44 anî. Ceremoniile religiöse s'au săvêrsitîu Marţi d. a. în biserica sf. Georgiî, unde au vorbitî dd. *I. A. Urechîa* în numele Ligei, *I. M. Dimitriî* în numele studenţilor, *I. G. D. Palladi* şi *D. Florentinî* în numele Ardelenilor. Cadavrulî regretatului bărbatî, cu rară solenitate, fiindî 40 lige locale şi ţinutele reprezentate prin delegaţi cu drapelele lorî, a fostî transportatî la gară de nordî şi de acolo la Ticvenî, spre a fi depusî în cripta familiară. Töte foile române facî decedatului călduröse elogiî, şi tötă românimea jelesce perderea unuia din cei mai devotaţi fiî ai sêi. Fiă-i ţărana uşöră şi memoria binecuvântată!

— Duminecă la 28 Februarîu răposă în Satu-lungî (Săcele) dl *Ioanî Dorca*, zelosulî directorî alî scölei gr. or. române dela biserica SS. Archangeli de acolo, cunoscutî şi din scrierile sale scolare, în etate de 60 anî. —

— Sâmbătă la 13/25 Martîu c. repösă în Lipova zelosulî învătătorî de acolo *Dariu Puticiî*, în etate de 50 anî, după activitate învătătorască de 32 anî. Răposatulî ca părintele unei stimate familîi, precum şi ca învătătorî devotatî chiamărei sale, şi a asigurat bună memoriă la contimpuranî şi următorî. —

— La 8/20 Martîu c. răposă la moşia sa dela Petrisatî lângă Blajî Dlî *Augustin Ladai*, jude curialî r. u. în pensiune, cavalerî ord. leopoldinî, fostî membru de Comitetulî Asociaţiunei etc., în etate de 78 anî. Tötă considerabila sa avere decedatulî o a lăsatî spre scopurî culturale şi filantropice, întemeiändî o fundaţiune pentru stipendiî, ce se vorî da studenţilor românî, şi ajutöre, ce se vorî da la scöle românescî.

— Duminecă 14/26 Martîu c. a încetatî din viêtă ven. moşî *Ioanî Manole*, comerciantî în Braşovî, decenîi întregî epitropî alî bisericeî ceii marî dela S. Nicolae, unulî din fundatoriî gimnasiului românî de acolo, cetăţeanî de frunte, modelî de pietate, probitate şi caracterî, părintele unei numeroşe şi stimabile familîi, în etate de 94 anî. —

— În Vinerea mare, 26 Martiu (7 Aprile) c. a repösatî în Lipova Dlî *Davidî Simonî*, comerciantî de frunte şi bărbatî förte devotatî bisericeî şi naţiunei sale, în etate de 64 anî. Repo-

satulă a lăsată bisericeî, scôlei și reuniuniloră culturale ale frațiloră nostri de acolo frumôse legate.

La universitatea c. r. din Cernăuți au ascultată în semestrulă I. a. c. cu totulă 305 studenți, și anume: teologi 61, juriști 205, filosofi 29, farmaceuți 20. Aceștia erau după naționalitate:

Germani 138, Români 91, Maghiari —, Ruteni 37, Poloni 27, Cechi 2, Sârbi 3, Ruși 2, Armeni 5. Ear după religiune:

Greco-orientali 119, armeni orientali 4, romano-catolici 54, greco-cat. 16, arm. cat. 6, luterani 6, reformați 1, mosaici 19.

După naționalitate dar cei mai mulți Germani (cu Iudei), apoi Români, după religiune cei mai mulți gr. orientali 7 Români (cu Ruteni), apoi Israeliți; ear relativă în ambe privințele cei mai mulți Iudei. —

Pentru scopuri culturale și de binefacere, adunarea generală a institutului de credită și de economiă „*Albina*“ din Sibiu, a votată din venitulă seă, de pe anulă 1892, suma de 4289 fl. 22 cr. v. a. Între beneficiați e primo loco Asociațiunea transilvană, apoi scôla civilă și elementară de fete, fondulă studențiloră bolnavi din Brașovă și Blajă ș. a.

De asemenea a acordată pentru scopuri culturale și filantropice „*Ardeleana*“ din Orăștia suma de 924 fl.

Este fôrte de dorită, ca tôte institutele nôstre bănesci se vină în ajutoriu din venitulă loră curată și Asociațiunei transilvane, carea este ună bună comună ală poporului nostru. —

Representațiuni teatrale în Iași. Capitala a dăua a României ve avé bucuria, de a puté saluta în zilele acestea pe scena teatrului seă dăue celebre artiste: pre fiica țerei *Agata Bărsescu* și pre francesă *Sara Bernhardt*.

BIBLIOGRAFIA.

Din „*Etymologicum magnum Romaniae*“, dicționarulă limbei istorice și poporane a Româniloră de *B. Petricicu-Hasdeu*, a eșită tomulă III, fasciôra I., cuprindendă cuvintele dela litera B. până la Ban.

Părți lexiconografice îi premerge cunoscută lucrare a dlui autoră, intitulată: *Strată și substrată*. Genealogia popóreloră balcanice, cu 5 harte etnografice. Bucuresci I. V. Socecă, 1893.

Carte de cetire pentru clasa III gimnasială, reală și pentru scôlele superiôre de fete, de *Virgilă Onițu*, profesoră. Brașovă

1893, prețului 1 fl. O recomandăm ca una din cele mai bune ale noastre cărți școlare. .

Asociațiunea pentru sprijinirea învățăcelilor și sodalilor români din Brașov. Informațiuni de N. P. Petrescu, președintele Asociațiunei. Brașov, tipografia A. Mureșianu, 1893.

CONSEMNAREA

sumelor colectate în favorul școlii civile de fete a „Asociațiunei transilvane” prin dlă Partenie Cosma.

L. Negrilă, econom în Sibiiu 1 fl. 50 cr.; C. Fleschin, econ. în Reșinari 2 fl.; M. S. econ. în Sibiiu 2 fl. 50 cr.; Al. Spornoveanu, econ. în Ningra 1 fl.; D. I., econ. în Sibiiu 2 fl.; Ioan Micu jun., econ. în Cornățel 50 cr.; Ioan Liula, econ. în Secădate 50 cr.; P. Oprea Mih., econ. în Cornățel 1 fl.; Ioan Toderaș, econ. în Baița 1 fl.; Ioan Bela Nichi, econ. în Rovășel 50 cr.; Ioan Vulcea, econ. în Mardeș 1 fl.; Ioan Radu, econ. în Pianu sup. 2 fl.; Iosif Prehărie, econ. în Lăpușul de jos; Olaru Sofron, econ. în Tisa; D. Fărcaș, econ. în Lăpușul de jos; G. Olaru, econ. în Boiu de jos câte 1 fl.; Patrichie Timar, econ. în Mediaș 3 fl.; N. Spătar, econ. în Mediaș 1 fl. 50 cr.; Savu Sântea, econ. în Mediaș 50 cr.; N. Barbu, econ. în Mediaș 1 fl.; A. Berinde, paroch în Seini 2 fl.; Ganea Iosof, econ. în Hateg 1 fl.; N. Doctor, paroch în Hașfal 1 fl. 50 cr.; A. Todea, avocat în Reghin 7 fl. 50 cr.; R. Crainic, protopop în Dobra 4 fl.; F. Longin, avocat în Deva 2 fl.; L. Simon, proprietar în Sângeorgiu 1 fl.; G. Manu, avocat în Deș 1 fl.; I. Jurca, econom în Rovășel 3 fl.; T. Cînfudeanu, econom în Sorostei 1 fl.; I. A., econ. în Sibiiu 3 fl. 50 cr.; I. Lințu, esactor în Caransebeș 8 fl. 50 cr.; I. Șandru, senator în Sighișoara 2 fl.; Al. Berinde, presid. „Perșei” în Seini 13 fl.; Mihail Deacu, econom Șardul noi 1 fl.; N. Topârceanu, econ. în Alămor 1 fl.; N. Opreșor, econ. în Ocna 50 cr.; T. Câmpănu, econ. în Sibiiu 3 fl.; I. Buzda, econ. în Șard 2 fl.; N. Doctor, econ. în Hașfal 2 fl.; D. Căteanu, econ. în Secădate 1 fl.; D. Roman, propriet. în Mediaș 4 fl. 50 cr.; L. Simon, econ. în Sângeorgiu 5 fl.; P. Barbu, adv. în Reghin 2 fl.; A. Bersanu, econ. în Hateg 2 fl. 50 cr.; I. Șandru, econ. Sighișoara 3 fl.; I. Lințu, econ. Caransebeș; N. Pop. econ. Reghin câte 2 fl.; I. Coman, econ. în Sibiiu 2 fl. 50 cr.; I. Vlad, econ. în Sibiiu 4 fl.; I. Moldovan, econ. în Tatârhan 3 fl.; Diversi economi în Sibiiu 21 fl. 50 cr.; D. Pincă, econ. în Cergău 2 fl.; I. Musta, paroch Glămboca 29 fl. 50 cr.; Diversi economi din Sibiiu 46 fl.; Diversi economi din Sibiiu 7 fl. 50 cr.; I. Lințu, esactor în Caransebeș 27 fl.; I. R. econ. A.-Iulia 1 fl. 50 cr.; Diversi economi în Sibiiu 51 fl.; A. Naita, econ. Reșinari 3 fl.; Diversi econ. în Reșinari 69 fl. 50 cr.; Eva Comănescu, econ. în Sibiiu 2 fl. 50 cr.; Emil Vintilă, econ. în Sibiiu 1 fl.; O. Neamțu, econ. în Armeni 3 fl.; L. Negrilă, econ. în Ocna 2 fl. 50 cr.; T. Manciu, econ. în Fofeldea 1 fl.; L. Simon, econ. în Sângeorgiu 2 fl.; A. Berinde, preot în Seini 3 fl.; Iuliu Musta, preot în Glămboca 16 fl.; D. Roman, proprietar în Mediaș 13 fl.